

17.7.2012

Dnro 2641/3/12

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

**ENNALTA ILMOITTAMATON TARKASTUSKÄYNTI ESPOON KAUPUNGIN PUOLARKO-
TIIN**

Pöytäkirja (ilman liitteitä)

Aika: 17.7.2012

Paikka: Puolarkoti 4 E, PL 2700, 02070 Espoon kaupunki

Läsnä: Puolarkodista osastonhoitaja - - -

Oikeusasiamiehen kansliasta:
Esittelijäneuvos Tapio Rätty
Oikeusasiamiehensihteeri Pirkko Äijälä-Roudasmaa

TARKASTUKSEN TARKOITUS

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta.

Tarkoituksena oli tutustua Espoon kaupungin järjestämän vanhuksille tarkoitetun hoidon sisältöön ja laatuun. Tarkastuksella arvioitiin henkilöstön mitoitusta ja sen riittävyyttä sekä kiinnitettiin huomiota erityisesti asukkaiden hyvinvointiin sekä myös mahdollisiin itsemääräämisoikeuden rajoittamista koskeviin kysymyksiin.

Huomiota kiinnitettiin lisäksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin.

Puolarkoti toimitti apulaisoikeusasiamiehelle tarkastuksen jälkeen tietoja henkilökunnan määrästä ja koulutuksesta, liitteenä.

TOIMITILAT

Puolarkoti sijaitsee Puolarmetsän sairaalarakennuksen neljännessä kerroksessa. Puolarkoti on Espoon kaupungin ylläpitämä vanhustenhuollon yksikkö, jossa annetaan (osastoilla 4 E ja 4 D) vanhustenhuollon pitkäaikaishoidon palveluja.

Hoivakodissa hoidetaan vaativaa hoitoa tarvitsevia vanhuksia. Osalla vanhuksista on lisäksi sairauksiin liittyviä erityisiä liikuntarajoitteita. Osastolla hoidettavat vanhukset ovat pääosin täysin autettavia ja erityistä hoitoa ja hoivaa tarvitsevia henkilöitä.

TILOJEN ESTEETTÖMYYS JA LUONNE

Hoitotilat ja niihin välittömästi liittyvät olivat esteettömiä.

Ulkoiluun varatut piha-alueet sijaitsevat sairaalarakennuksen välittömässä läheisyydessä.

Osaston tilat olivat hyvin laitosmaisia lähinnä sairaalan vuodeosaston kaltaisia. Kodinomaisia tilat eivät olleet.

ASUKKAAT

Osasto on 43-paikkainen. Ylipaikalle on jouduttu joissain tilanteissa ottamaan hoidettavia. Naisia hoidettavista oli suurin osa. Miehiä oli kymmenen. Ulkomaalaistaustaisia asukkaita ei ollut. Hoidossa olevien vanhusten keski-ikä oli noin 80 vuotta.

HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ, MITOITUS, TYÖOLOJAT

Lukumäärä- ja koulutustiedot liitteenä.

Aamuvuorossa osastolla työskentelee 10 hoitajaa, joista vähintään kaksi on aina sairaanhoitaja koulutukseltaan. Iltavuorossa 6 hoitajaa, joista vähintään yksi on sairaanhoitaja.

Yövuorossa on kaksi lähihoitajaa. Lisäksi öiseen aikaan on saatavissa Kotisairaalan tai tarvittaessa myös Espoon sairaalan sairaanhoitajan palvelut.

Sairauslomien ja muiden lomien sijaistus hoidetaan pääosin Seuren kautta, osittain myös pidemmät sijaistukset kaupungin kautta.

Uusien työntekijöiden ja sijaistyövoiman perehdytykseen on perehdytyskansio. Tämän lisäksi työvuoroissa annetaan henkilökohtaista ja muuta suullista perehdytystä.

Työntekijöillä oli käytössään kaikkiin hoituhuoneisiin asennetut katonostimet. Lisäksi on käytössä erilaisia nostamiseen ja siirtymiseen käytettäviä apuvälineitä. Apuvälineistä huolimatta henkilökunnalla on ollut käsi- ja selkäongelmia ja tästä aiheutuneita sairauslomia. Henkilökunnan näkemyksen mukaan osastolle tulisi hankkia enemmän (jo hankittujen lisäksi) ns ”kahvallisia nostolakanoita”, jotka ovat ergonomisia apuvälineitä asukkaiden siirtämiseen ja kääntämiseen. Tarkoituksena on myös helpottaa asukkaan omatoimista kääntymistä. Myös muut kuten asukkaiden henkilökohtaiset apuvälineet oli järjestetty. Osa asukkaiden käytössä olevista pyörätuoleista oli epätarkoituksenmukaisia eivätkä mahdollistaneet tai vaikeuttivat ulkoilua. Ulkoiluun sopivia pyörätuoleja on kuitenkin joka vuosi saatu lisää.

Omaa fysioterapeuttia ei osastolla ole, vaan on kuntoneuvola, jonka fysioterapeutti on konsultoitavissa.

TASA-ARVOSUUNNITELMA

Tasa-arvosuunnitelma sisältyy kaupungin monimuotoisuussuunnitelmaan. Osastolla ei ole vielä tehtynä omaa tasa-arvosuunnitelmaa.

YKSITYISYYS

Hoivakodin huoneet ovat joko kahden tai neljän hengen huoneita. Huoneet olivat laitospäisiä. Neljän ja kahden hengen huoneet eivät millään tavoin turvaa hoidettavan vanhuksen yksityisyyttä. Vanhuksella on rajoitettu mahdollisuus tuoda huoneisiin omaan elämäänsä liittyviä henkilökohtaisia tai tärkeitä esineitä tai muita muistoja.

Huoneissa tapahtuvissa hoitotilanteissa yksityisyydestä voidaan huolehtia liikuteltavien sermien avulla.

Omaisten vierailujen aikaisesta yksityisyydestä asuinhuoneissa ei voida riittävästi em. syistä huolehtia. Omaisten on mahdollista keskustella rauhassa oman läheisensä kanssa osaston ns. viherhuoneessa. Mikäli viherhuone on saattohoitotilana käytössä, ei tilaa voida tällöin käyttää vierailutarkoituksiin. Osaston säilytystilat vanhusten apuvälineille (erityisesti pyörätuolit) ovat vähäiset. Koska apuvälineitä ei voida säilyttää asuinhuoneissa, on säilytystilaksi valittu käytäväsyvennykset.

Osastolla omaiset vierailevat usein.

Omaisten mahdollisuus yöpyä osastolla on käytännössä vähäinen.

MAHDOLLISUUS ULKOILUUN JA HARRASTUKSIIN

Espoon kaupungin palvelulupauksen mukaisesti jokainen vanhus pääsee viikoittain (ainakin kerran) ulkoilemaan. Osastolla pystytään järjestämään hyvää perushoitoa. Ulkoilun määrä ja sosiaalinen kanssakäyminen (esimerkiksi yhteiset kiireettömät hetket) ovat riippuvaisia käytettävissä olevien työvoimaresurssien suuruudesta.

Kesäaikaan ulkoilusta ovat pääasiassa huolehtineet kesätyössä olevat kesätyöntekijät. Muutoin pääasiassa ulkoilusta ovat huolehtineet omaiset ja vapaaehtoistyöntekijät.

Lähtökohtana on, että hoidettavat vanhukset eivät jäisi päiväänsä sänkyihinsä vaan heidät tarvittaessa nostetaan pyörätuoleihin. Osaa ei voida kuitenkaan nostaa esim. sairaudentila huomioon ottaen.

Espoon sairaalan viriketoiminnasta saadaan säännöllisesti järjestettyä viriketoimintaa. Osasto järjestää erilaista viriketoimintaa (lauluhetkiä, askartelua, leipomista), retkiä ja juhlia. Myös seurakunta järjestää erilaisia hartaus-, keskustelu ym. tilaisuuksia.

Osasto kustantaa määrärahojen puitteissa asukkaan virkistysmatkat; käytännössä toistaiseksi kerran kuukaudessa. Osalla vanhuksista on käytössään kaupunkikortti (SHL tai VPL-matkat).

Asukkailla ei ollut kovinkaan suuria mahdollisuuksia elää osastolla oman henkilökohtaisen päivärytminsä mukaisella tavalla; esim. ruokailuajat rytmittävät päivää.

ASIAKKAAN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUDEN RAJOITUKSET

Mahdolliset rajoitukset perustuivat aina lääkärin ja hoitohenkilöstön arvioon. Rajoitukset kirjataan asiakasta koskeviin asiakirjoihin. Rajoituksista neuvotellaan omaisten ja tarvittaessa hoidettavan kanssa.

Vanhusten sänkyjen laidat nostettiin pääsääntöisesti poikkeuksetta.

Unilääkkeitä oli käytössä 9 vanhuksella, mielialalääkkeitä tai rauhoittavia lääkkeitä (9 vanhuksella) käytetään tarkkaan harkiten.

Asukkaista lähes kaikilla on vaipat. Hoitajien avustuksella 20–30 asukasta käytetään vessassa, portatiivilla tai alustastialla asukkaan voinnin mukaan.

Kivun hoidosta huolehditaan.

SAATTOHOIDON JÄRJESTELYT

Osastolla on saattohoitotila päiväsalin kaltaisessa vierailutilassa, jossa liukuovi. Tarkoitukseen osoitettu tila on rauhaton ja epätarkoitukseenmukainen ko. tarkoitukseen. Tarvittaessa (ei siis aina) hoitoresursseja voidaan lisätä. Kivun hoitoon on kiinnitetty erityistä huomiota.

MUISTUTUKSET

Muistutuksia (sosiaaliasiamies/potilasasiamies) ei osaston toiminnasta ollut tehty (vuonna 2012)

MUUTA

Tarkastuksella saatiin tieto, että kosteusvaurio-ongelmia oli ollut muutama vuosi aiemmin työhuoneissa, taukutilassa, asukashuoneissa ja käytävillä. Jonkinlaista oireilua henkilökunnalla on ollut edelleen. Saadun selvityksen mukaan mittauksia tehtiin työhuoneista ja yhdestä asukashuoneesta.

Asukkaan hoitosuhteen alkaessa selvitetään yhdessä asukkaan ja omaisten kanssa asiakkaan historiaa ja henkilökohtaisia tarpeita. Osastolla on käytössä erityinen "elämänkaari-lomake". Asukkaan huoneessa on huoneentaulu, joka sisältää asiakkaan tärkeimpiä hoitoon ja huolenpitoon vaikuttavia henkilökohtaisia tarpeita.

TOIMENPITEET

Tarkastuksen johdosta apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin kiinnitti Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen huomiota seuraaviin seikkoihin.

Vanhusten pitkäaikaista hoivaa ja huolenpitoa järjestettäessä tulee kiinnittää huomiota annettavan hoidon ja huolenpidon laatuun. Oikeus yksityisyyteen, asumisen ja hoidon turvallisuus ja sen merkitykselli-

syys, asiakkaan kohtelu sekä vanhuksen sosiaalisten vuorovaikutusten ylläpitäminen sekä muu iäkkään henkilön tavanomaiseen elämään osallistuminen ovat eräitä järjestettävien palvelujen laatuun vaikuttavia tekijöitä.

Puolarkodin asukashuoneisiin on sijoitettu niin monta asukasta, ettei ole mahdollisuutta huolehtia hoidossa olevien vanhusten yksityisyydestä eikä heidän mahdollisuudestaan asua kodinomaisessa ympäristössä.

Puolarkodissa on puutteelliset vanhusten henkilökohtaisten ja laitoksen apuvälineiden säilytys- ja varastointitilat. Tämä on aiheuttanut sen, että apuvälineitä on säilytettävä pysyvästi käytävillä tai osin asukkaiden oleskeluun tarkoitetuissa tiloissa. Käytäntö voi olla turvallisuusriski. Ennen kaikkea käytäntö vaikuttaa tilojen viihtyvyyteen ja vanhusten mahdollisuuksiin käyttää tiloja esteettömästi. Varastointitilojen puute vaikuttaa rajoittavasti myös omaisten vierailuihin.

Mikäli osaston viherhuone on saattohoitotilana käytössä, ei tilaa voida käyttää vierailutarkoituksiin. Toisaalta viherhuone ei ole tarkoituksenmukainen saattohoitotila. Tila on rauhaton ja on eristettävissä muista osaston tiloista vain liukusermiratkaisulla.

Kesäaikaan ulkoilusta ovat pääasiassa huolehtineet kesätyössä olevat kesätyöntekijät. Muina aikoina ulkoilusta huolehtivat pääasiassa omaiset ja vapaaehtoistyöntekijät. Puolarkodilla on siis mahdollisuus järjestää hyvää perushoitoa. Ulkoilun määrä ja sosiaalinen kanssakäyminen (esimerkiksi yhteiset kiireettömät hetket) ovat riippuvaisia käytettävissä olevien työvoimaresurssien suuruudesta. Osasto on pyrkinyt työnkuluja järjestelemällä lisäämään vanhusten ulkoilumahdollisuuksia.

Ulkoilun ja sosiaalisen kanssakäymisen lisääminen on henkilökunnan mukaan mahdollista, jos tähän tarkoitukseen osoitettua työvoimaa olisi enemmän. Apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota vanhusten ulkoilun lisäämiseen eri vuodenaikoina.

Yksilölliset kuntoutusohjelmat parantavat vanhusten hyvinvointia. Hoitokodissa tarjottava fysioterapeutin ohjaama liikunta ja vanhusten kunnon seuranta on osa hyvää vanhusten hoivapalvelua. Fysioterapeutin antamien tai muiden kuntoutuksellisten palvelujen tarvetta Espoonlahden hoivakodissa ei ole pystytty kaikilta osin turvaamaan.

Omaa fysioterapeuttia ei osastolla ole. Osastolla on kuitenkin konsultointimahdollisuus. Fysioterapian järjestämisellä olisi kuitenkin mahdollisuus lisätä hoidettavien vanhusten omatoimisuutta, jolla voi olla vaikutusta hoidettavan olevan vanhuksen hyvinvointiin.

Lähes kaikissa muissa nyt tarkastetuissa Espoon tehostettua vanhuspalvelua tarjoavissa hoivakodeissa tätä palvelua oli tarjolla. Tämän takia on vanhusyhteydenvertaisen kohtelun kannalta ongelmallista, että Puolarkodissa tätä palvelua on järjestetty riittämättömästi.

Tämä pöytäkirja lähetetään Puolarkodille sekä Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimelle. Pöytäkirja lähetetään tiedoksi myös Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Tarkastuspöytäkirjan vakuudeksi

Esittelijäneuvos

Tapio Rätty